

Foto's: Dreamstime

NL In Beeld wil veranderingen in het Nederlandse landschap laten zien

We zijn gewend geraakt aan degelijke statistieken over de veranderingen in aantallen soorten of habitats. Voor veranderingen in het landschap bestaat zo'n informatiestroom echter niet. Met het project NL In Beeld zou daar verandering in moeten komen.

Het is nog niet zo heel lang geleden dat een discussie over de voor- of achteruitgang van bijvoorbeeld de grutto of de gladde slang nauwelijks mogelijk was. Ze werden niet geteld of het gebeurde niet systematisch genoeg. De laatste decennia is er echter op dit vlak veel vooruitgang ge-

boekt. Soortgroepen worden systematisch geteld en onderzocht en monitoring is bijna vanzelfsprekend geworden. Met behulp hiervan kunnen veel beleids- en beheersvragen doeltreffend worden beantwoord. De schat aan informatie die de vrijwilligers van de gegevensverzamelende organisaties

bijeenbrengen, biedt echter geen informatie over het landschap. Dat betekent dat publicaties als de Natuurbalans wel goed in beeld kunnen brengen wat de trend is van soorten, soortgroepen of zelfs complete ecosystemen, maar niet hoe het met het landschap gaat.

NL in Beeld zoekt fotografen

Het project NL in Beeld is alleen mogelijk met de hulp van veel fotografen. Er hebben zich al veel fotografen aangemeld. Zij zullen een groot gedeelte van Nederland in beeld gaan brengen (figuur 2). Maar we hebben nog niet voor alle kilometerhokken een fotograaf. Daarom een oproep om aan het project mee te doen. Iedereen die een camera kan hanteren, kan dat. We hebben een handleiding voor fotografen opgesteld. Voelt u zich uitgedaagd om aan dit baanbrekende project mee te doen, kunt u zelf aangeven welke kilometerhokken u wilt fotograferen. Ga daarvoor naar www.nlinbeeld.org.

Enkele boeken over her-fotografie

Heikkilä, T., 2006. *Visuaalinen maisemaseuranta/visual monitoring of Finnish landscapes*. Helsinki, University of Art and Design.

Kruit, J. & P.M. Veer, 2009. *Herfotografie van landschappen. Landschapsfoto's van de 'Collectie de Boer' als uitgangspunt voor het in beeld brengen van ontwikkelingen in het landschap in de periode 1976-2008*. <http://edepot.wur.nl/9374>.

Puschmann, O., W. Dramstad & R. Hoel, 2006. *Tilbakeblikk. Norske landskap i endring/Norwegian landscape in retrospect*. Oslo, Tun Forlag as.

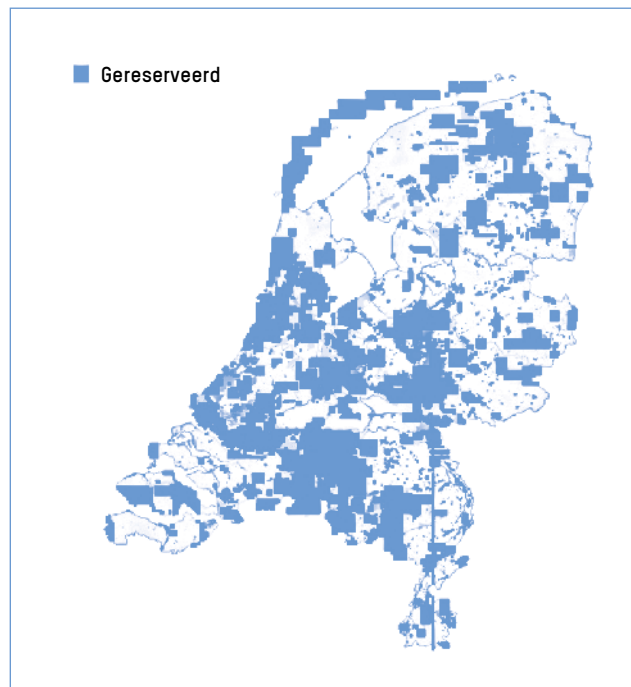
Uyttenhoven, P. (ed.), 2006. *Recollecting Landscapes. Herfotografie, geheugen en transformatie 1904 – 1980 – 2004*. Gent, A&S/books.

Kille cijfers

Er zijn de afgelopen decennia grote veranderingen opgetreden in het Nederlandse landschap (www.compendiumvoordeleef-omgeving.nl). Zo verdubbelde in de periode 1960–2006 het areaal verstedelijkt gebied, terwijl het areaal bos met bijna 100.000 hectare toe nam. Ruilverkavelingen en schaalvergroting in de landbouw zorgden er voor dat in grote delen van het Nederlandse landschap sporen uit het verleden werden uitgewist. Vooral in de zandgebieden van Oost-, Midden- en Zuid-Nederland traden forse veranderingen in het landschap op. Maar wat er precies veranderde, dat weten we niet. Het wordt niet op systematische wijze bijgehouden. Om toch nog iets te kunnen zeggen, wordt vaak teruggegrepen op de topografische kaart. Aan het gebruik van de topografische kaart voor landschapsmonitoring kleven echter verschillende bezwaren. Zo bevat de topografische kaart niet alle gewenste informatie en ontbreken er soms elementen. Bovendien laten de gegevens die uit een topografische kaart kunnen worden gedistilleerd, zoals over de rode ontwikkelingen (bebouwing en aanleg infrastructuur) in Nationale Landschappen (figuur 1), nog niet zien wat dat voor het landschap betekent. Het blijven kille cijfers, vlakjes en streepjes op de kaart. Een bijzonder aspect dat bovendien bij het volgen van de veranderingen in landschappen om de hoek komt kijken, is dat landschappen veel abstracter zijn dan een populatie kleine ijsvogelvlinders, kamsalamanders of grasmussen. Soortgroepen kun je tellen, maar van landschappen kun je alleen bepaalde aspecten tellen. Dat zegt nog niets over het samenhangende geheel. En dat is een gemis, want een van de kenmerken van een landschap is juist zijn complexiteit. Het is niet alleen de plek waar dieren en planten zich al of niet kunnen vestigen en floreren, maar het heeft ook een specifieke verschijningsvorm die leidt tot een subjectieve waardering. Zo zijn er vele bekende films waarin het landschap de meest bepalende rol speelt (Paris Texas, In de naam van de Roos, The piano, De Poolse bruid). Juist die complexiteit laat zich goed vastgelegd met behulp van foto's.

Figuur 1. De cijfers over de toename van bebouwing en infrastructuur in Nationale Landschappen laten nog niet zien wat dat betekent voor het landschap.

Figuur 2. Voor een groot gedeelte van Nederland hebben zich al foto's aangemeld. Er zijn echter ook nog witte vlekken op de kaart waarvoor NL in Beeld nog foto's zoekt.

Voortbouwen

Het grote voorbeeld daarvoor is het werk van Jean Massart die tussen 1904 en 1911 systematisch landschappen in Vlaanderen fotografeerde. Hij legde nauwkeurig vast waar hij de foto's nam. In 1980 en in 2004 werd een deel van deze landschappen opnieuw gefotografeerd. De foto's zijn per locatie naast elkaar gepubliceerd. Soortgelijke publicaties zijn er over het Noorse en Finse landschap. Ze geven op een onthutsende wijze weer hoe fundamenteel het landschap is veranderd. Een poging om een collectie foto's van het Nederlandse landschap uit omstreeks 1980 opnieuw te fotograferen, en zo de veranderingen in het landschap in beeld te brengen, had weinig succes omdat niet was vastgelegd waar de oorspronkelijke foto's waren genomen.

NL In Beeld wil voortbouwen op de aanpak van Massart en anderen. Het digitale tijdperk biedt echter de mogelijkheid om dit veel omvattender en systematischer te doen. Door met enige regelmaat steeds vanuit dezelfde locatie en in dezelfde richting foto's te nemen, worden de veranderingen letterlijk in beeld gebracht. De opzet is simpel: vanuit het middelpunt van elk kilometerhok worden foto's gemaakt in noordelijke, zuidelijke,

oostelijke en westelijke richting. Het is de bedoeling dat vrijwilligers de foto's maken. Het resultaat is een uitgebreide verzameling foto's van het Nederlandse landschap. De resultaten worden in lage resolutie op de website www.nlinbeeld.org geplaatst en zijn voor iedereen te raadplegen en gratis te downloaden. De foto's worden per provincie en per kilometerhok gerubriceerd. Bovendien is het mogelijk om alle foto's uit een bepaalde gemeente op te vragen.

Bruikbaar

Het resultaat is op veel manieren bruikbaar. In de eerste plaats geven de foto's een systematisch overzicht van hoe het Nederlandse landschap er nu uitziet. Als later weer wordt gefotografeerd, zullen de fotoseries laten zien hoe het Nederlandse landschap verandert; daarmee bieden ze mogelijkheden trends in beeld te brengen. SOVON en de Vlinderstichting willen het materiaal gebruiken voor toekomstige analyses van de verspreiding van soorten. Ook wordt er nagedacht over de mogelijkheid om langs geautomatiseerde weg de horizon van de foto's te analyseren op de daarin voorkomende elementen. Veranderingen in opgaande begroeiing, bebouwing, teelten en dergelijke

kunnen dan cijfermatig in beeld worden gebracht en met beeld worden geïllustreerd. Dat maakt het mogelijk om de veranderingen in het landschap te evalueren en uitspraken te doen over de effecten van het ruimtelijke beleid. Er bestaat dan ook veel belangstelling voor het project NL in Beeld vanuit het wetenschappelijk onderzoek.

**JAN VAN DER STRAATEN WERKT VOOR STICHTING SAXIFRAGA
JOEP DIRKX WERKT BIJ DE WETTELIJKE ONDERZOEKSTAKEN NATUUR & MILIEU, WAGENINGEN-UR**